O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Toshkent davlat agrar universiteti
O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori,
_______ professor S.G‘.Boboyev
2025 yil “04” 07 ______

ASALARILARNING ZARARKUNANDALARI VA KASALLIKLARI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya

Ta’lim sohasi: 810000 – Qishloq xo‘jaligi

Ta’lim yo‘nalishi: 60811500 – Zooinjeneriya (asalarichilik)

Toshkent - 2025 yil

Сканировано с CamScanner

Fan/modul kodi ASZKB 1508	O'quv yili 2025-2026	Semestr 5-6	ECTS - Kreditlar 4-4	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4-4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Asalarilarning zararkunandalari va kasalliklari	96	144	240

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o'qitishdan maqsad – Asalarilarning zararkunandalari va yirtqichlari, ularning asalari oilasiga keltiradigan zarari, qarshi kurash choralari. Asalari kasalliklarini aniqlash usullari, ularga qarshi kurash choralari, davolash, sanitariya va profilaktika tadbirlarining to'liq majmuasini qo'llash usullari kabi bilimlarni o'rgatadi.

Yangi texnologiyalarni shakllantirish va rivojlantirish, o'zining fikr-mulohaza, xulosalarini asosli tarzda aniq bayon etishga o'rgatish hamda egallangan bilimlar bo'yicha, ko'nikma va malakalarini shakillantirishdir.

Fanning vazifasi – Asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari ularning infekstion, invazion va yuqumsiz kasalliklari. Infekstion kasalliklarning qo'zg'atuvchisi kelib chiqishi, qarshi ko'rash choralari. Invazion kasalliklarning qo'zg'atuvchilari kelib chiqishi, qarshi ko'rash choralari. Yuqumsiz kasalliklar va ularning kelib chiqishi va qarshi ko'rash choralari xaqida bilimlarni o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

MODUL - I ASALARILARNING ZARARKUNANDALARI VA YIRTQICHLARI.

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Fanning maqsadi, vazifasi va boshqa fanlar bilan bog'liqligi.

Asalarichilik sohasida ishlatiladigan normativ-ho'quqiy ho'jjatlar, asalarichilikka oid qarorlar va dasturlar. Respublikada asalarichilik subektlari va mahsulot ishlab chiqarish denamikasi. Asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari va kasalliklari to'g'risida tushuncha, ularning qisqacha tavsifi. Fanning boshqa fanlar bilan bog`liqligi. Fanning maqsadi vazefasi va asalarichilikdagi ahamiyati.

2-mavzu. Chala rivojlanish sikldagi hasharotlar turkumi ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.

Сканировано с CamScanner

	Qilich dumlilar, termitlar, suvaraklar, quloqkovlagichlar, pichanxo'rlar, beshiktervatarsimonlar, ninachilar va boshqa chala rivojlanish sikldagi hasharotlar turkumining xarakteristikasi. Erkak va urg`ochi chala rivojlanish sikldagi hasharotlarning tuzilishi. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi, asalarilar oilalariga keltiradigan zarari va qarshi kurash choralari to'g`risida batafsil ma'lumotlar beriladi. **3-mavzu. To'liq rivojlanish sikldagi hasharotlar turkumi ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.** Qo'ng'izlar, kapalaklar, pardaqanotlilar, ikkiqanotlilar va boshqa to'liq rivojlanish sikldagi hasharotlar turkumining xarakteristikasi. Erkak va urg`ochi hasharotlarning tuzilishi, oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va asalari oilalariga keltiradigan zarari, ularga qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi. **4-mavzu. Asalari zararkunandalarining ekotizmdagi o'zaro munosabatlari.** Simbioz, foreziya, mutualizm, kommensalizm shakldа ekotizmdagi o'zaro munosabatlari. Ikki va undan ortiq turlarning hamxona, hamkorlikda, birgalikda va o'zaro manfaatdorlikda bir-birini himoya qilib yashashlari. Simbiozning tekinxurlik shakllari, ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari, oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi. **5-mavzu. Asalari zararkunandalarining entomotsenozda shakllanishi.** Asalari zararkunandalarining entomotsenozi shakllanishida ichki o'zaro munosabatlaridan oziqlanishi va insonlarni, unga bo'lgan ta'siri. Asalarilarning entomofag va akarifag bo'g'imoyoqli zararkunandalari ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi. **6-mavzu. Asalarichilik mahsulotlarining zararkunandalari va kurash choralari.** Asalarichilik mahsulotlari (asal, asalari suti, gulchangi, perga, mum va boshqa) zararkunandalari, biologiyasi, iqtisodiy zarari va qarshi kurashish choralari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi. **7-mavzu. Akaratsid va boshqa asalarilarga zarar keltiruvchi kanalarning tavsifi, keltiradigan zarari.** Akaratsid, va boshqa asalarilarga zarar keltiruvchi kanalarining tuzilishi. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi, asalarilar oilalariga keltiradigan zarari va qarshi kurash choralari to'g`risida batafsil ma'lumotlar beriladi. **8 -mavzu. Katta va kichik mum kuyasi hamda katta va kichik mum parvonasining asalari oilalariga keltiradigan zarari.**

Сканировано с CamScanner

Erkak va urg`ochi katta va kichik mum kuyasi hamda katta va kichik mum parvonasining tuzilishi. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi, asalarilar oilalariga keltiradigan zarari va qarshi kurash choralari to'g`risida batafsil ma'lumotlar beriladi.

9-mavzu. Asalari burisi (filantlar), qavoqarilar va boshqa yavvoyi arilarni oilasi va ularning asalarilarga keltiradigan zarari.

Asalari burisi (filantlar), qavoqarilar va boshqa yavvoyi arilarni yashash tarzi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari. Erkak va urg`ochi asalari burisi (filantlar), qavoqarilar va boshqa yavvoyi arilarning tuzilishi. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi.

10-mavzu. Qo'ng'izlar yoki qattiq qanotlilar turkumi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.

Qo'ng'izlar yoki qattiq qanotlilar turkumi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi.

11-mavzu. Ikki qanotlilar turkumi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.

Ikki qanotlilar turkumi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari. Oziqlanishi, ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida ma'lumotlar beriladi.

12-mavzu. Asalarilarning yirtqichlari va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.

Kurkurak qo'shlar, shurka, ayiqlar, kaltakesaklar, baqalar va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari. Kurkurak, va boshqa asalarixo'r qo'shlarning yashash tarzi, ularga qarshi proflaktik chora – tadbirlar. Ko'payishi, rivojlanishi va qarshi kurash choralari haqida batafsil malumotlar beriladi

MODUL - II. ASALARILARDA UCHRAYDIGAN INFEKSION, INVAZION VA YQIMSIZ KASALLIKLARI.

13-mavzu. Evropa chirish kasalligi, kelib chiqishi va davolash usullari.

Asalarilarning Evropa chirish kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llarini, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

14-mavzu.Amerika chirish kasalligi, kelib chiqishi va davolash usullari.

Asalarilarning amirika chirish kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llarini, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik

Сканировано с CamScanner

diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

15-mavzu. Salmonellyoz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.

Salmonellyoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

16-mavzu. Septistimiya kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.

Septistimiya kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

17 – mavzu. Gafnioz va qopli asalari g`umbagi kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.

Gafnioz va qopli asalari g'umbagi kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

18-mavzu. Askoferoz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.

Askoferoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

19-mavzu. Nozematoz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari.

Nozematoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

20-mavzu. Akarapidoz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari.

Akarapidoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg`atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

21-mavzu. Braulyoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.

Сканировано с CamScanner

Braulyoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg'atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

22-mavzu.Varraotoz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari.

Varaotoz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqatuvchilari, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg'atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

23-mavzu. Senotainioz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari.

Senotainioz kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqatuvchilari, kasallik tarqalish yo'llari, kasallik quzg'atuvchilari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

24-mavzu. Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari, ularning kelib chiqishi va davolash usullari.

Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari ularning kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llarini, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari.

Asalarilarning taksikoz kasalliklari. ximiyaviy taksikoz va uning oqibatlari, padov taksikozi, shira taksikozi va boshqalar. Ularning kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llari, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi.

Ma'ruza mashg`ulotlari multimediya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada akedem guruhlar oqimi uchun o'tiladi.

III. Amaliy mashg'ulotlar buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1.O'rimgimchaklar oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.

2.Filantlar, qovoqarilar va boshqa yavvoyi arilar oilasi va ularning asalarilarga keltiradigan zarari.

3.Asalarichilik mahsulotlarining zararkunandalari va kurash choralari.

4.Asalarilarning taksikoz kasalliklari va kurash choralari.
5. Asalarilarning yirtqichlari va kurash choralari.
6. Akaroid, sut, uy va boshqa asalarilarga zarar keltiruvchi kanalarning tavsifi, keltiradigan zarari.
7. Katta mum kuyasi (Galleria mellonella) asalari oilalariga keltiradigan zarari.
8. Asalarilar parvonasi, uning zarari va kurash choralari.
9. Ikki qanotlilar turkumi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
10.Asalarilarning virusli falaj kasalligi va kurash choralari.
11.Ozuqa manbalaridan zaxarlanish kasalligi.
12.Ona asalarilarning jinsiy kasalliklari.
13.Asalarilarning infekstion kasalliklari va davolash usullari.
14.Asalarilarning invazion kasalliklari va davolash usullari.
15.Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari va davolash usullari.
16.Evropa chirish kasalligi va kurash choralari.
17.Amirika chirish kasalligi va kurash choralari.
18.Salmonellyoz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
19.Septistimiya kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
20.Qopli asalari g`umbagi kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
21.Nozematoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
22.Akarapidoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari
23.Braulez kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
24.Voroatoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.

Amaliy mashg`ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg`ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

IV.Kurs ishi.

Kurs ishi fan mavzulariga talluqli masalalar yuzasidan tegishli topshiriqlar shaklida beriladi.

Kurs ishining hajmi rasmiylashtirish shakli, baholash mezoni uslubiy qullanma asosida kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarishda talabalarda fanga oid bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Kurs ishining kirish qismida O‘zbekiston Respublikasining hozirgi davrda agrar siyosati va asalarchilikda muhim vazifalariga qisqacha berish kerak.

Talaba kurs ishini yozishda asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari va kasalliklari haqidagi ilmiy yutuqlarni yoritish zarur.

Сканировано с CamScanner

Talabalar kurs ishini turli variantlarda berilgan topshriqlar bo'yicha bajaradilar

Kurs ishini yozayotganda asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari va kasalliklari fani bo'yicha asosiy darsliklar, ilimiy adabiyotlar, ma'lumotlaridan va boshqa ilmiy jurnallardan, internet ma'lumotlaridan foydalanishligi lozim.

Kurs ishining asosiy maqsadi nazariy bilimlarni mustaxkamlash, asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari va kasalliklari sohasida bilimlarga ega bo'lish mustaqil ravishda topshiriqlar bajarish va tajribani egallashdir.

Kurs ishi uchun taxminiy mavzulari:

1. Akaroid, sut, uy va boshqa asalarilarga zarar keltiruvchi kanalarning tavsifi, keltiradigan zarari.
2. Katta mum kuyasi (Galleria mellonella) asalari oilalariga keltiradigan zarari.
3. O'rimgimchaklar oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
4. Shershinlar, qovoqarilar va boshqa yavvoyi arilarni oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
5. Asalarichilik mahsulotlarining zararkunandalari va kurash choralari.
6. Asalarilarning taksikoz kasalliklari va kurash choralari.
7. Asalarilarning yirtqichlari va kurash choralari.
8. Asalarilar parvonasi, uning zarari va kurash choralari.
9. Mum kuyasi, uning zarari va kurash choralari.
10. Asalarilarning virusli falaj kasalligi va kurash choralari.
11. Ozuqa manbalaridan zaxarlanish kasalligi.
12. Ona asalarilarning jinsiy kasalliklari.
13. Asalarilarning uyasida yashovchi zararkunandalar.
14. Asalarilarning uyasi atrofida yashovchi zararkunandalar
15. Gul shirasi va gul changchisida uchraydigan kasalliklar.
16. Zaharli gul shiralar va gul changlar to'g`risida xarakteristika.
17. Asalarichilikda dezinfekstiya. Dezinfekstiya vositararining turlari va ularning tavsifi.
18. Asalarilar zararkunandalarini oldini olish va davolash uchun ishlatiladigan asbob-uskunlar.
19. Asalarilarda uchraydigan kassallik turlari.
20. Salmonellyoz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
21. Septistimiya kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
22. Gafnioz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
23. Qopli asalari g'umbagi kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
24. Asalarilarning infekstion kasalliklari.

Сканировано с CamScanner

25.Asalarilarning invazion kasalliklari.
26.Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari.
27.Evropa chirish kasalligi va kurash choralari.
28.Amirika chirish kasalligi va kurash choralari.
29.Nozematoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
30.Akarapidoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
31.Braulez kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
32.Vorotoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
33.Senotainioz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.
34.Askosferoz kasalligi
35.Asalari oilalarida invazion kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar.
36.Asalari oilalarida infekstion kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar.
37.Asalari oilalarida yuqimsiz kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

MODUL–I. ASALARILARNING ZARARKUNANDALARI VA YIRTQICHLARI.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1.Asalarichilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati.
2.Asalarining embrional rivojlanish davri.
3. Akaroid, sut, uy va boshqa asalarilarga zarar keltiruvchi kanalarning tavsifi, keltiradigan zarari.
4. Katta mum kuyasi (Galleria mellonella) asalari oilalariga keltiradigan zarari.
5.Qungizlar ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
6.O'rimgimchaklar oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
7.Shershinlar, qovoqarilar va boshqa yavvoyi arilarni oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
8.Asalarichilik mahsulotlarining zararkunandalari va kurash choralari.
9.Asalarilarning taksikoz kasalliklari va kurash choralari.
10.Asalarilarning zararkunandalari va kurash choralari.
11.Asalarilarning yirtqichlari va kurash choralari.
12.Asalarilar parvonasi, uning zarari va kurash choralari.
13.Mum kuyasi, uning zarari va kurash choralari.
14.Asalarilarning virusli falaj kasalligi va kurash choralari.
15.Ozuqa manbalaridan zaxarlanish kasalligi.
16.Ona asalarilarning jinsiy kasalliklari.
17.Asalarilarning uyasida yashovchi zararkunandalar.
18.Asalarilarning uyasi atrofida yashovchi zararkunandalar

Сканировано с CamScanner

19.Asalari oilalariga zarar keltiruvchi kanalar, qo'ng'izlar, hashoratlar va o'rgimchaksimonlar.
20.Asalarichilik mahsulotlari zararkunandalarining, biologiyasi, iqtisodiy zarari va ularga qarshi kurash choralari.
21.Asalarilar yirtqichlarining biologiyasi, iqtisodiy zarari va qarshi kurash choralari.
22.O'simliklarda uchraydigan kasalliklar va ularning asalarichilikdagi ahamiyati.
23.Gul shirasi va gul changchisida uchraydigan kasalliklar.
24.Zaharli gul shiralar va gul changlar to'g'risida xarakteristika.
25.Asalarichilikda veterinariya servis xizmati ko'rsatish
26.Asalari oilalarinilarni pasportlashtirish.
27.Asalarilarni saqlashda ko'zda tutiladigan veterinariya – sanitariya qoidalari.
28.Asalarichilikda dezinfekstiya
29.Pasekaning veterinariya sanitariya holati.
30.Asalarilar zararkunandalarini oldini olish va davolash uchun ishlatiladigan asbob-uskunlar.
31.Shershinlar, qovoqarilar va boshqa yavvoyi arilarni oilasi va ularning asalari oilalariga keltiradigan zarari.
32.Asalarichilik mahsulotlarining zararkunandalari va kurash choralari.
33.Asalarilarning taksikoz kasalliklari va kurash choralari.
34.Asalarilarning yirtqichlari va kurash choralari.
35.Asalarilar parvonasi, uning zarari va kurash choralari.
36.Mum kuyasi, uning zarari va kurash choralari.

MODUL – II. ASALARILARDA UCHRAYDIGAN INFEKSION, INVAZION VA YQIMSIZ KASALLIKLARI.

37.Asalarilarda uchraydigan kassallik turlari.
38.Salmonellyoz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
39.Septistimiya kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
40.Gafnioz kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
41.Qopli asalari g`umbagi kasalligi, kurash choralari va davolash usullari.
42.Asalarilarning infekstion kasalliklari.
43.Asalarilarning invazion kasalliklari.
44.Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari.
45.Evropa chirish kasalligi va kurash choralari.
46.Amirika chirish kasalligi va kurash choralari.
47.Nozematoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari.

Сканировано с CamScanner

	48.Akarapidoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 49.Braulez kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 50.Vorotoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 51.Senotainioz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 52.Askosferoz kasalligi 53.Asalari yuqumli kasalliklarida ishlatiladigan dezinfekstiyalovchi vositalar. 54.Invazion kasalliklarda ishlatiladigan dezinfekstion vositalar. 55.Asalarilar yuqumli kasalliklarida ishlatiladigan ximiyaviy vositalar va ishlatish usullari. 56.Invazion kasalliklarga qarshi ishlatiladigan preparatlar. 57.Asalari oilalarida invazion kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar. 58.Asalari oilalarida infekstion kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar. 59.Asalari oilalarida yuqimsiz kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan tadbirlar. 60.Pasekaning veterinariya sanitariya holati. 61.Asalarilar kasalliklarini oldini olish va davolash uchun ishlatiladigan asbob-uskunlar. 62.Kasallik diagnostikasini aniqlash usullari. 63.Kasallikning klinik belgilari. 64.Kasallikni davolash usullari. 65.Kasallikka qarshi kurashish choralari. 66.Invazion va infiksion kasalliklarda ishlatiladigan dezinfekstion vositalar. 67.Nozematoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 68.Akarapidoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 69.Braulez kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 70.Vorotoz kasalligi, kasallik quzg`atuvchilari va kurash choralari. 71.Senotainioz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari. 72.Askosferoz kasalligi, kasallik quzg'atuvchilari va kurash choralari. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**VI. Ta'lim natijalari (Kasbiy kompetensiyalari)** **Talaba bilishi kerak:** - asalari kasalliklarini kelib chiqishini; - kasallik tarqalish yo'llarini; - kasalikning o'tish davrini; - kasallikning klinik belgilarini; - kasallik diagnostikasini aniqlash usullarini; - kasallikni davolash usullarni;

Сканировано с CamScanner

	- kasallikka qarshi kurashish choralari haqida ***tassavurga ega bo'lishi;*** **(bilim)** - asalarilarni parvarish qilishda zoogigienik tadbirlarga amal qilish; - asalarichilik mahsulotlarini etishtirish uchun ishlatiladigan asbob-uskunalarni dizenfekstiyalash; -ona asalari kassalliklari va ona asalari etishtirishda uchraydigan kasalliklarni; -asalarilar kasalliklarini oldini olish va davolash uchun ishlatiladigan asbob-uskunlarni; -o'simliklarda uchraydigan kasalliklarni va ularning asalarichilikdagi ahamiyatini; -gul shirasi va gul changchisida uchraydigan kasalliklarni; -zaharli gul shiralar va gul changlarni; -asalarilarning zararkunandalari va yirtqichlari to'g'risida ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** **(ko'nikma)** -asalarilarning uyasida yashovchi zararkunandalarni; -asalarilarning uyasi atrofida yashovchi zararkunandalarni; -asalari oilalariga zarar keltiruvchi kanalar, qo'ng'izlar, hashoratlar va o'rgimchaksimonlarni; -asalarichilik mahsulotlari zararkunandalarining, biologiyasi, iqtisodiy zarari va ularga qarshi kurash choralarini; -asalarilar yirtqichlarining biologiyasi, iqtisodiy zarari va qarshi kurash choralarini; -asalarilarning infekstion, invazion va yuqumsiz kasalliklarini; - asalarilarning zararkunandalari, yirtqichlari va kasalliklari hamda ularni davolash ***ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.*** **(malaka)**
4.	**VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • dialogik yondashuv; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1.To'raev O.S., Kaxramanov B.A. «Asalarilarning zararkunandalari,

kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari» Toshkent.Turon, 2022.
2.Kaxramanov B.A., Safarova F.E., Isamuhammedov S.Sh., Donaev X.A., Ergashev X.B. «Asalarichilik asoslari» Toshkent – 2021 yil
3.Isamuhammedov A.I., Nikadambaev H.K. «Asalarichilikni rivojlantirish asoslari» Toshkent. Sharq nashriyoti, 2013 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

1.Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 56 b.
2.Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.
3.Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 b.
4.Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 103 b.
5.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g`risida" gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
6.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 16 oktabrdagi "Respublikamizda asalarichilik tarmog'ini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari tug'risida"gi PQ-3327 sonli qarori.
7.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 12 iyndagi "Asalarichilik tarmog'ini qo'llab-quvvatlash va qishloq xo'jaligi ekinlarini asalari bilan changlatishga doir qo'shimcha chora-tadbirlari tug'risida"gi PQ-239 sonli qarori.
8.Харченко Н.Н., Рындин В.Е. "Пчеловодство" Москва 2022.

Сканировано с CamScanner

	Axborot manbaalari 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat hokimiyati portali 2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasi 3. www.ziyo.net.uz 4.https://celkau.in/Agrienterprises/enerprise/24.Apiculture/17.%20%20PESTS%20AND%20DISEASES%20OF%20HONEYBEES.pdf 5.https://wbka.com/wp-content/uploads/2024/02/modules1-82024.pdf https://entnemdept.ufl.edu/media/entnemdeptifasufledu/honeybee/pdfs/ENY-4573-Beekeeping-I-Summer-C-2020.pdf 6. www.beekeepers.uz 7. https://www.aol.uni-bonn.de/en/beekeeping 8. https://entnemdept.ufl.edu/honey-bee/ 9.https://bees.wsu.edu/ 10.http://eng.andong.ac.kr/ 11. **https://www.bsau.ru/**
7.	Fanning o'quv dasturi Toshkent davlat agrar universiteti tomonidan ishlab chiqilgan. TDAU Ilmiy Kengashining 2025 yil «04» 07 dagi 13 - sonli bayoni maqullangan.
8.	**Fan/modul uchun ma'sular:** Kaxramanov B.A. – ToshDAU, «Umumiy zootexniya va veterinariya» kafedrasi dostenti, qishloq xo'jaligi fanlari nomzodi; Ergashev X.B ToshDAU, «Umumiy zootexniya va veterinariya» kafedrasi assistenti.
9.	**Taqrizchilar:** **To'raev O.S.** – Chorvachilik va parrandachilik ilmiy tadqiqot instituti, "Asalarichilik" bo'limi boshlig'i, katta ilmiy xodim, q.x.f.n. **Dosmuhamedova M.H.**– TDAU «Umumiy zootexniya va veterinariya» kafedrasi professori, qishloq xo'jaligi fanlari doktori.

Ro'yxatga olindi: № BD- *60811500- 1.20*

2025 yil "___" _________

Сканировано с CamScanner

Mazkur o'quv dasturi dunyoning e'tirof etilgan Xalqaro QS va THE reytinglarida nifuzli TOP-300 talikka kirgan quyidagi oliy ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari asosida ishlab chiqilgan.

№	OTM nomi	QS	THE	Top-300 ta'lim dasturi asosida kiritilgan qushimchalar.	Mazkur dasturdagi mavzu nomi	Havolalar
				Ma'ruza mashg'ulotlari		
1.	Texas at Austin, University AQSH	66	52	Asalari oilalariga zarar keltiruvchi zararkunandalarining biologiyasi, iqtisodiy zarari va qarshi kurashish choralari. Asalarilarning infeksion, invazion va yuqumsiz kasalliklari, kasalliklarni tarqalish yo'llari, kasalliklarini oldini olish choralari va davolash usulari haqida bilimlar beriladi.	Pest and disease. (Asalarilar zararkunandalari va kasalliklari)	https://celkau.in/Agrienterprises/enerprise/24.Apiculture/17.%20%20PESTS%20AND%20DISEASES%20OF%20HONEYBEES.pdf
2.	University of Newcastle Angliya	130	200	Asalarilarning amirika chirish kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llarini, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida bilimlar beriladi.	a detailed account of the field diagnosis of American foul brood (Amerika chirish kasalligi, kelib chiqishi va davolash usullari.)	https://wbka.com/wp-content/uploads/2024/02/modules1-82024.pdf
3	University of Newcastle Angliya	130	200	Evropa chirish kasalligining kelib chiqishi, kasallik tarqalish yo'llarini, kasalikning o'tish davri, kasallikning klinik belgilari, kasallik diagnostikasini aniqlash usullari, kasallik oqibatlari, kasallikka qarshi kurashish choralari va davolash usullari haqida bilimlar beriladi.	a detailed account of the field diagnosis of European foul brood (Evropa chirish kasalligi, kelib chiqishi va davolash usullari)	https://entnemdept.ufl.edu/media/entnemdeptifasufledu/honeybee/pdfs/ENY-4573-Beekeeping-I-Summer-C-2020.pdf

Сканировано с CamScanner